

פרק ט(1): הגבעונים

Chapter 9 (1): The Giv'onim

מקורות לוואי

(1) שמות כג, לא-לג

וַיִּשְׁתַּי אֶת־גִּבְלֵךְ מִיַּם־סוּף וְעַד־יָם פְּלִשְׁתִּים
וּמִמְדְּבָר עַד־הַנָּהָר כִּי אֵתָן בְּיָדְכֶם אֶת יִשְׁבִּי
הָאָרֶץ וְגִרְשְׁתֶּמוּ מִפָּנֶיךָ: לֹא־תִכְרֹת לָהֶם
וְלֹא־לֵהֵם בְּרִית: לֹא יֵשְׁבוּ בָאָרֶץ פֶּן
יַחְטִיאוּ אֹתָךְ לִי כִי תַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵיהֶם כִּי־
יִהְיֶה לָּךְ לְמוֹקֵשׁ:

(2) שמות לד, יא-טו

שְׁמַרְלֶךָ אֶת אִשְׁר אֲנִי מֵצִיחַ הַיּוֹם הַנֶּגֶד גִּרְשׁ
מִפָּנֶיךָ אֶת־הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי
וְהַיְבוֹסִי: הַשְׁמַד לָךְ פֶּן־תִּכְרֹת בְּרִית לְיֹשֵׁב

הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא עָלֶיהָ פֶּן־יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ בְּקִרְבְּךָ: כִּי אֶת־מִזְבְּחֹתָם תִּתְּנֶנּוּ וְאֶת־מִצְבֹּתָם תִּשְׁבְּרוּ וְאֶת־אֲשֵׁרֵי תִכְרֹתֶנּוּ: כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה
לְאֵל אֲחֵר כִּי ה' קָנָא שְׁמוֹ אֵל קָנָא הוּא: פֶּן־תִּכְרֹת בְּרִית לְיֹשֵׁב הָאָרֶץ וְזֶנּוּ אֲחֵרִי אֱלֹהֵיהֶם וְזָבְחוּ לֹא־לֵהֵם וְקָרָא לָךְ וְאָכַלְתָּ מִזְבָּחוֹ:

(3) דברים ז, א-ב

כִּי יִבְיֹאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם־רַבִּים מִפָּנֶיךָ הַחִתִּי וְהַגִּרְגָּשִׁי וְהָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי
וְהַיְבוֹסִי שִׁבְעָה גּוֹיִם רַבִּים וְעַצוּמִים מִמֶּךָ: וְנִתְּנָם ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִפִּיתָם הַחֶרֶם תַּחְרִים אֹתָם לֹא־תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תַחֲנֹם:

(4) דברים כ, טו-יח

כֵּן תַעֲשֶׂה לְכָל־הָעָרִים הָרַחֲקוֹת מִמֶּךָ אֲשֶׁר לֹא־מַעֲרִי הַגּוֹיִם־הָאֵלֶּה הַנֶּה: רַק מַעֲרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
נַחֲלָה לֹא תַחֲסֶה כָל־נִשְׁמָה: כִּי־הַחֶרֶם תַּחְרִים הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוֹסִי כָאֲשֶׁר צִוָּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ: לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־
יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כָּכָל תּוֹעֲבֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ לֹא־לֵהֵם וְחָטְאַתְם לַה' אֱלֹהֵיכֶם:

(5) ויקרא יט, יב

וְלֹא־תִשְׁבְּעוּ בְשֵׁמִי לִשְׁקֹר וְחָלַלְתָּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה':

העלילה

(6) יהושע ט

ויהי כשמע כל-המלכים אשר בעבר הירדן בהר ובשפלה ובכל חוף הים הגדול אל-מול הלבנון החתה והאמורי
הכנעני הפדאי החוי והיבויסי: ויתקבצו יחדו להלחם עם-יהושע ועם-ישראל פה אחד:
וישבי גבעון שמעו את אשר עשה יהושע ליריחו ולעי: ויעשו גם-המה בערמה וילכו ויצטירו ויקחו שקים בלים
לחמוריהם ונאדות יין בלים ומבקעים ומצדקים: ונעלות בלות ומטלאות ברגליהם ושלמות בלות עליהם וכל
לחם צידם יבש היה נקדים: וילכו אל-יהושע אל-המחנה הגלגל ויאמרו אליו ואל-איש ישראל מארץ רחוקה
באנו ועתה כרתו-לנו ברית: ויאמרו איש-ישראל אל-החוי אולי בקרבי אתה יושב ואיך אכרת-אכרת
לך ברית: ויאמרו אל-יהושע עבדיך אנחנו ויאמר אליהם יהושע מי אתם ומאין תבאו: ויאמרו אליו מארץ
רחוקה מאד באו עבדיך לשם ה' אלהיך כי-שמענו שמעו ואת כל-אשר עשה במצרים: ואתו כל-אשר עשה
לשני מלכי האמורי אשר בעבר הירדן לסיחון מלך חשבון ולעוג מלך-הבשן אשר בעשתרות: ויאמרו אלינו
זקינינו וכל-ישיבי ארצנו לאמור קחו בידכם צידה לדרך ולכו לקראתם ואמרתם אליהם עבדיכם אנחנו ועתה
כרתו-לנו ברית: זהו לחמנו חם הצטידנו אתו מפתינו ביום צאתנו ללכת אליכם ועתה הנה יבש והיה נקדים:
ואלה נאדות היין אשר מלאנו חדשים והנה התבקעו ואלה שלמותינו ונעלינו פלו מרב הדרך מאד: ויקחו
האנשים מצידם ואת-פי ה' לא שאלו: ויעש להם יהושע שלום ויכרת להם ברית לחיותם וישבעו להם נשיאי
העדה: ויהי מקצה שלשת ימים אחרי אשר-כרתו להם ברית וישמעו כי-קרבים הם אליו ובקרבו הם יושבים:
ויסעו בני-ישראל ויבאו אל-עריהם ביום השלישי ועריהם גבעון והכפירה ובארות וקרית יערים: ולא הפוס בגי
ישראל כי-נשבעו להם נשיאי העדה בה' אלהי ישראל וילנו כל-העדה על-הנשיאים: ויאמרו כל-הנשיאים
אל-כל-העדה אנחנו נשבענו להם בה' אלהי ישראל ועתה לא נוכל לנגע בהם: זאת נעשה להם והחיה אותם
ולא-יהיה עלינו קצף על-השבועה אשר-נשבענו להם: ויאמרו אליהם הנשיאים יחיו ויהיו חטבי עצים ושאיבי
מים לכל-העדה כאשר דברו להם הנשיאים: ויקרא להם יהושע וידבר אליהם לאמר למה רמיתם אתנו לאמר
רחוקים אנחנו מכם מאד ואתם בקרבנו יושבים: ועתה ארורים אתם ולא-יכרת מכם עבד וחסטבי עצים ושאיבי
מים לבית אלהי: ויענו את-יהושע ויאמרו כי הגד הגד לעבדיך את אשר צוה ה' אלהיך את-משה עבדו לתת
לכם את-כל-הארץ ולהשמיד את-כל-ישיבי הארץ מפניכם ונירא מאד לנפשתינו מפניכם ונעשה את-הדבר
הזה: ועתה הננו בדרך בטוב וכישר בעיניך לעשות לנו עשה: ויעש להם כן ויצל אותם מיד בני-ישראל ולא
הרגום: ויתנם יהושע ביום ההוא חטבי עצים ושאיבי מים לעדה ולמזבח ה' עד-היום הזה אל-המקום אשר
יבחר:

And it came to pass, when all the kings that were beyond the Jordan, in the hill country, and in the Lowland, and on all the shore of the Great Sea in front of Lebanon, the Hittite, and the Amorite, the Canaanite, the Perizzite, the Hivite, and the Jebusite, heard, that they gathered themselves together to fight with Joshua and with Israel, with one accord. But when the inhabitants of Gibeon heard what Joshua had done to Jericho and to Ai, they also did work cunningly, and went and made as if they had been messengers, and took old sacks upon their asses, and wine skins, worn and rent and mended, and worn and patched shoes upon their feet, and worn garments upon them; and all the bread of their provision was dry and was become crumbs. And they went to Joshua to the camp at Gilgal, and said to him and to the men of Israel, "We have come from a far country; now make a covenant with us." And the men of Israel said to the Hivites, "Perhaps you dwell among us; how shall we make a covenant with you?" And they said to Joshua, "We are your servants." And Joshua said to them, "Who are you? and from where do you come?" And they said to him, "From a very far country your servants have come because of the name of Hashem your God. For we have heard His fame, and all that He did in Egypt, and all that He did to the two kings of the Amorites that were beyond the Jordan, to Sihon king of Heshbon, and to Og king of Bashan, who was at Ashtarothe. And our elders and all the inhabitants of our country spoke to us, saying, 'Take provision in your hand for the journey and go to meet them and say to them, 'We are your servants; and now make a covenant with us.' This our bread we took hot for our provision out of our houses on the day we came forth to go to you; but now, behold, it is dry and has become crumbs. And these wine skins which we filled were new; and, behold, they are rent. And these our garments and our shoes are worn because of the very long journey.'" And the men took of their provision and did not ask counsel from the mouth of Hashem. And Joshua made peace with them and made a covenant with them, to let them live; and the princes of the congregation swore to them. And it came to pass at the end of three days after they had made a covenant with them, that they heard that they were their neighbors and that they dwelled among them. And the Children of Israel journeyed and came to their cities on the third day. Now their cities were Gibeon, and Chephirah, and Beeroth, and Kiriath-Yearim. And the Children of Israel did not smite them because the princes of the congregation had sworn to them by Hashem, the God of Israel. And the entire congregation murmured against the princes. But all the princes said to the entire congregation, "We have sworn to them by Hashem, the God of Israel; now we may not touch them. This we will do to them and let them live, lest wrath be upon us, because of the oath which we swore to them." And the princes said concerning them, "Let them live". So they became hewers of wood and drawers of water for the entire congregation, as the princes had spoken concerning them. And Joshua called for them, and he spoke to them, saying, "Why have you beguiled us, saying, 'We are very far from you', when you dwell among us? Now therefore you are cursed, and there shall never fail to be of you bondmen, both hewers of wood and drawers of water for the house of my God." And they answered Joshua, and said, "Because it was certainly told to your servants how Hashem your God commanded His servant Moses to give you all the land and to destroy all the inhabitants of the land from before you; therefore we were very afraid for our lives because of you and have done this thing. And now, behold, we are in your hand; as it seems good and right to you to do to us, do." And so did he to them, and delivered them out of the hand of the Children of Israel, and they did not slay them. And Joshua made them that day hewers of wood and drawers of water for the congregation and for the altar of Hashem, to this day, in the place which He should choose.

פרק ט(2): "גם המה"

Chapter 9 (2): Who Were the Giv'onim Coopting?

(7) רש"י יהושע ט:ד

ויעשו גם המה בערמה – כמו שעשו בערמה בני יעקב, לשכם בן חמור שהיה חוי, ויושבי גבעון מן החוי היו, כמו שאמור בעיניין.

(8) רש"י כ"י לייפציג 1 דברים כ"ט:י

מחטב עציץ – מלמד שבאו כנענים להתגייר בימי משה כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע וזהו האמו' בגבעונים ויעשו גם המה בערמה, ונתנם חטבי עצים ושואבי מים.

(9) ר' יוסף קרא יהושע ט:ד

ויעשו גם (הם) {המה} בערמה – כש' אבל יש עליו תשובה, אם מצאת שלכד יהושע את שניהם בערמה יריחו ועי אז היה הדבר נשמע לאוזן ומתקבל, אבל כשאתה מפרידם זו מזו שיחתה את בעצמך את דברך, לכן טול לך טעם שווה בשניהם, וכן תפרש: ויושבי גבעון שמעו את אשר עשה (יהושע ט:ג'), מעשה שעשה יהושע שלא השאיר בהם כל נשמה, ויעשו גם המה מעשה כדי להציל את נפשם, וישלימו את בני" ויעבדום. ושמא תאמר האיך השלים יהושע עמהן, ועובר על מה שכתוב לאתחיה כל נשמה לכך בא הכתוב להשיב תשובה עליו כי בערמה עשו להם שלא הכירו בהם יהושע וכל ישראל כי בקרבו הם יושבים.

ומדרש אגדה יש: ויעשו גם המה בערמה – כאן למדך הכת' שכבר עשו אחרים כן בימי משה ונתנם לחוטבי עצים ושואבי מים דכת': מחטב עציץ עד שואב מימך.

(10) דד"ק יהושע ט:ד

גם המה – דרשו בו: לרבות על בני יעקב שבאו להם במרמה, כמו שאומר: במדמה וידברו, והם היו החוי. ויש לפרש גם – לרבות על בני יריחו ועי, כי הם עשו עם בני ישראל להשמר מהם, כמו שאמר: ויריחו סוגדת ומסוגדת, או להלחם עמהם כמו עי, והם עשו גם הם כן, אבל בערמה באו אליהם להשלים עמהם. ויש לפרש עוד גם – לרבות על ערמת ישראל לפי מחשבת החוי, כי הם חשבו כי בערמה הכו ישראל יריחו ועי, ששלחו להם להשלים כדי שלא ישמרו מהם, ואחר כך הכום. והם באו להם בערמה אף על פי שהם בעצמם ידעו כי סופם לגלות להם ערמתם, חשבו אחרי שיכרתו לנו ברית לא יעברו על בריתם אף על פי שיתגלה להם הערמה אחר כן.

(11) ר"ד יהושע ט:ד

ויעשו גם המה בערמה – הגם יתר, כמו: גם את הארי גם את הדוב.

(12) ר' יוסף אבן כספי יהושע ט:ד

ויעשו גם הם בערמה – מכמה צדדים נכון זה הלשון ליודעי ההגיון והיסוד בזה שם דומה. וזה כי על כל פנים נתדמו אלה בסוג המעשה, ר"ל שכולם עשו כן, כל שכן שכל מעשה המלחמות הם בערמה, א"כ נתדמו בסוג הערמה ג"כ.

(13) רל"ג יהושע ט:ד

וזכר עם זה שיושבי גבעון עשו גם המה בערמה לקחת עצה שלא יגיעם נזק מפני בני ישראל וזה אמרו גם הם כי הראשונים עשו מה שעשו לקחת על זה עצה שלא יחרימום ישראל ואלו לקחו עצה אחר' והערימו בזה האופן שזכר.

(14) מצודת דוד יהושע ט:ד

ויעשו גם המה בערמה – כמו שעשו ישראל.

(15) מלכ"ם יהושע ט:ד

ויעשו גם המה – כמו שכל המלכים עשו מעשה להנצל, עשו הם ערמה.

